

אוצר "תהלות ישראל"

פנינים שנגלגלו מתוך דברי

הגה"צ דתהלות ישראל שליט"א

(מתוך מה שכתב נדפס בספרים וקונטרסים, וגם מתוך שאר השיחות)

הערה כללית בנוגע לכל המאגרים

כדא לקחא כל המאגרים ויהי נמשעם א כי בכדי שיחיו מקלטים ומספיקים ויהי לרחק הלכ בכדי שיהי ישפיע וישפיע את התורה לא די בקריאת הדברים פשה א ליה ויהי כי מפעם השנית מתיישב הרבה דברים שלא מתיישבים בפעם הראשון. ואם למדנו שבמילות פשה א דברים מוצאים גם דברים שכתב חזו מילות חזשנים וגם דברים חדשים אמנם גם הדברים הישנים הרבה נעברו מחדש וקבלו פנים חדשות ולכן כדא לקרוא עוד פעם גם את המאגרים הישנים, כי באלה הדברים מתקיים מה שאמרו חז"ל שדברי תורה כל זמן שראדם חוזר עליהם מוצא בהם טעם חדש, כפי שמעיד המסין בס"ד.

לתשומת לב הקוראים
המאמרים על הפרשה או
המועדים גם הם דברים
כלליים שנוגעים תמיד ולכן
אפשר וכדאי לקרואם גם
אחרי הפרשה או המועד.

גליון פ' וילך בצאת השנה תשע"ה

להנרות ולמנוחות לפנות בטלעפאן:

בא"י 02-537-5704 פקס 02-650-1067

או בבתי"ד "תהלות ישראל" רח' יצחק נפתא 17 ירושלים

בארה"ב 917-873-1181 347-885-7700

אפשר לשמוע שיעורי מורינו הרב שליט"א בקול הלשון

בארץ ישראל 03-6171000 ואח"י להקיש לאדיש 3-4 → ללה"ק 5-5-4-4 →

בארצות"ב 718-395-2440 ואח"י להקיש לאדיש 4-50-4 → ללשון הקודש 5-5-2 →

מי שרוצה לקבל דף השבוע וכן המאמרים או הקונטרסים שלנו בדואר נא להתקשר ל: לויפער

מוד"ל 527614581 (972) מא"י 0527614581 או דרך האימייל שלו laufer6@neto.net.il

אפשר לשמוע שיעורי מורינו הרב שליט"א בקול תהלות ישראל

מוספר קבוע 02-544-0-544 בארה"ב 718-770-3678

גליון השבוע - שנה ז' גליון מ"ח

סג

חדש! מהיום אפשר לתרום גם ע"י נדרים פלוס מספר טלפון 03-763-0585 קוד טלפוני 2218 או ע"י קשר קהילה מספר טלפון 073-275-7000 קוד 4336

אוצר הפרשה

הנהגתם בתוקף וביד רמה ביחד עם זה היו תוך ההנהגה על פי החלטתו בתוקף בלי הכנעה לשום אדם, וזה מה שרמוז גם כאן כשנחבר את התיבות לעיני כל ישראל חזק ואמץ יחד שמשמעותו שכל זה הוא חלק מהאמירה שאמר לו משה רבנו, והיינו "לעיני כל ישראל" (כלומר מה שנראה בחצונות הדברים) שיהיה בתוקף בצורה של חזק ואמץ, ולכן הטעמים מחברים יחד, ואש"ה.

הוא החליט איך שהחליט צריך להיות שוב ההנהגה על פי החלטתו בתוקף בלי הכנעה לשום אדם, וזה מה שרמוז גם כאן כשנחבר את התיבות לעיני כל ישראל חזק ואמץ יחד שמשמעותו שכל זה הוא חלק מהאמירה שאמר לו משה רבנו, והיינו "לעיני כל ישראל" (כלומר מה שנראה בחצונות הדברים) שיהיה בתוקף בצורה של חזק ואמץ, ולכן הטעמים מחברים יחד, ואש"ה.

"לעיני כל ישראל חזק ואמץ" (ל"א ז')
בפסוק "ויקרא משה ליהושע ויאמר אליו לעיני כל ישראל חזק ואמץ כי אתה תבוא את העם הזה אל הארץ" וגו', הנה לפי פשוטו של מקרא הכונה במה שכתב "לעיני כל ישראל" קאי אלמעלה על מה שכתוב "ויאמר אליו" היינו שאמר לו משה רבינו ע"ה את זה לעיני כולם, והאמירה שאמר אליו היא "חזק ואמץ", ולפי זה היה צריך לעשות הפסק בין תיבות לעיני כל ישראל לתיבות חזק ואמץ, ואם כן יש להקשות על הטעמים של תיבות הללו (שהם זרקא תחת "ישראל" וסגול תחת "ואמץ") שהם מחברים את המלים הללו יחד, ולפי פשוטו של מקרא אין לזה פירוש.

אמנם גם בשעת ההנהגה החצונית התקיפה צריך להיות לו בלבו המרדות וההכנעה בעונה מוחלטת ואפילו יותר משאר כל אדם ושירגיש בלבו מי אני כי הביאני ד' עד הלום להיות המנהיג בשעה שיש בעם יותר גדולים וחשובים ממני, וכמו מדתו של משה רבינו שאמר בשעה שחלקו עליו קרח ועדתו ובשאר תלונות של בני ישראל נגדו ונחזו "מה" וגו', וכמו שצותה התורה הק' (דברים י"ז כ') על כל מלך לבלתי רום לבבו מאחיו (ואע"פ שהגאווה נאסרה לכל אדם עם כל זה כתבה תורה את הלאו דוקא אצל מלך מכיון שאצל מלך הרי זה מצוי ביותר ועל כן הוא צריך לזה זהירות יתירה), ואיתא בגמ' (ברכות ל"ד:) וכן נפסק ברמב"ם (...)

אמנם גם בשעת ההנהגה החצונית התקיפה צריך להיות לו בלבו המרדות וההכנעה בעונה מוחלטת ואפילו יותר משאר כל אדם ושירגיש בלבו מי אני כי הביאני ד' עד הלום להיות המנהיג בשעה שיש בעם יותר גדולים וחשובים ממני, וכמו מדתו של משה רבינו שאמר בשעה שחלקו עליו קרח ועדתו ובשאר תלונות של בני ישראל נגדו ונחזו "מה" וגו', וכמו שצותה התורה הק' (דברים י"ז כ') על כל מלך לבלתי רום לבבו מאחיו (ואע"פ שהגאווה נאסרה לכל אדם עם כל זה כתבה תורה את הלאו דוקא אצל מלך מכיון שאצל מלך הרי זה מצוי ביותר ועל כן הוא צריך לזה זהירות יתירה), ואיתא בגמ' (ברכות ל"ד:) וכן נפסק ברמב"ם (...)

העמידה) השמונה עשרה בכפיפה מתחלה ועד סוף וכך אמרו שם המלך כיון שכרע שוב אינו זוקף עד סוף תפלת השמונה עשרה, ומבואר הטעם כי המלך צריך להיות בלבו בהכנעה יותר מכל אדם כדי שלא יבא לידי התנשאות וגאווה מכיון שמצד הטבע המלכות והשררה מביא את האדם לידי גאווה."

זה כתבה תורה את הלאו דוקא אצל מלך מכיון שאצל מלך הרי זה מצוי ביותר ועל כן הוא צריך לזה זהירות יתירה), ואיתא בגמ' (ברכות ל"ד:) וכן נפסק ברמב"ם (...)

העמידה) השמונה עשרה בכפיפה מתחלה ועד סוף וכך אמרו שם המלך כיון שכרע שוב אינו זוקף עד סוף תפלת השמונה עשרה, ומבואר הטעם כי המלך צריך להיות בלבו בהכנעה יותר מכל אדם כדי שלא יבא לידי התנשאות וגאווה מכיון שמצד הטבע המלכות והשררה מביא את האדם לידי גאווה."

ואפשר לומר ולתרוץ ב' הקושיות א' עם השני' שהקב"ה דבר לגבי צורת ההנהגה בחצונות הדברים שזה צריך להיות בודאי בצורה של מנהיג בתוקף ובחזק בלי שום היסוס והכנעה ופחד משום בן אדם, ולא כמו שאמר שאול המלך (שמואל א' ט"ו כ"ד) "כי יראתי את העם ואשמע בקולם", אמנם משה רבינו אמר ליהושע שעם כל זה בפנימיות לבו יהיה לו הכנעה ויתיעץ עם הזקנים והיינו לפני שהוא מחליט דבר ויש לו בו עדיין ב' צדדים (ולא כמו העובדא של שאול שלא היה בה ספק וב' צדדים כלל), אמנם אחרי ששמע את דעתם ואחרי

וענין זה הוא לימוד מוסר לגבי כל מין שררה שישנו לבן אדם ואפילו מי שמלמד לתלמידים גם כן צריך שיהיה הנהגתו כלפיהם בצורה זו שמצד הנהגתו החצונית צריך להטיל מרה ואימה על התלמידים וכמו שאמרו חז"ל (כתובות ק"ג:) זרוק מרה בתלמידים, אמנם בלבו צריך שיהיה לו הכנעה גם כלפי תלמידיו, ולכן כתוב במשנה (אבות ד' ט"ו) יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך וכו', וכך ראה ראינו אצל צדיקי וגדולי הדורות שתמיד היו ב' ההפכים האלו משמשים לפניהם, שבאותה שעה שהנהיגו

ואפשר לומר ולתרוץ ב' הקושיות א' עם השני' שהקב"ה דבר לגבי צורת ההנהגה בחצונות הדברים שזה צריך להיות בודאי בצורה של מנהיג בתוקף ובחזק בלי שום היסוס והכנעה ופחד משום בן אדם, ולא כמו שאמר שאול המלך (שמואל א' ט"ו כ"ד) "כי יראתי את העם ואשמע בקולם", אמנם משה רבינו אמר ליהושע שעם כל זה בפנימיות לבו יהיה לו הכנעה ויתיעץ עם הזקנים והיינו לפני שהוא מחליט דבר ויש לו בו עדיין ב' צדדים (ולא כמו העובדא של שאול שלא היה בה ספק וב' צדדים כלל), אמנם אחרי ששמע את דעתם ואחרי

מרוזיודב שפעם א' בחג שמיני עצרת בשעה שהחזיק הספר תורה בידו נשבע שהוא האדם היותר גרוע מכל הצבור, וכבר הזכרנו סיפור מבעל התניא שאמר שאינו מקבל שום אדם לפני שהוא מרגיש שהשני יותר טוב ממנו, וכך מסופר גם על עוד צדיקים ותלמידי בעש"ט.

בחירתו מה שאין הקב"ה כביכול עושה וכמבואר ענין זה בספה"ק, והחזו"א מסביר הענין שמצינו שאפשר להתפלל בעד השני על יר"ש כי מכיון שכל ישראל הם כאיש א' לכן יכול א' לבחור עבור השני וכמו שכל אבר מותר לעזור לאבר אחר בגופו.
2 ומסופר על א' מהצדיקים הקודמים הרה"ק ר' משה

* וענין זה (לעיני כל ישראל חזק ואמץ) נאמר כאלו מפי משה עצמו מכיון שענין הגאווה תלוי בבחירת האדם לכן לא הזהירו ד' ית' במיוחד על זה אחרי שכבר מוזרה כל מלך על זה לבלתי רום לבבו מאחיו, אלא שמשנה רבינו מותר לו לעוררו ולעזור לו אפילו בדבר שתלוי בבחירתו כי כך הוא הכלל בזה שיהודי א' מותר לו לעזור להשני בענין

לנו התורה שבכל זאת יהיה אפשרות לבטל את ההסתרה הזאת ולגלות את פני ד' וזה מה שרמוז בתיבת אנכי דהיינו לומר שתדע שבתוך ההסתרה אנכי נמצא, וכאשר תהיה ראוי תוכל לגלות את זה.

וזה מחזק אותנו שלא נפול לידי יאוש מכח ענין ההסתרה שזה יותר קשה מכל העונשים ביותר קשים וכמו שכתב רש"י בנביא (ישעי' ח' ז') אין לך נבואה קשה כאותה שעה שאמר משה ואנכי הסתר אסתיר פני... עכ"ל, וביאור הענין כי בכל שאר היסורים יותר קשים הדרך שאפשר להתחזק ולסבלם הוא (כמו שנתבאר בס"ד במאמר אלה דברי הברית) ע"י שהאדם יודע שהרי זה מכפר עליו ומקרב אותו להקב"ה ועוד יותר שבשעת היסורים האדם מחזק ומחזיק עצמו עם ד' עם תורתו הק' וכמו שאמר דוד המלך ע"ה "לולי תורתך שעשעי אז אבדתי בעיני", "זאת נחמתי בעיני כי אמרתך חיינתי".

והרי זה דומה גם למי שנתפס לבית סהר או בשביה אמנם גם אביו או ידיד נפשו ואהובו גם נמצא שם אתו יחד אזי הם משתעשעים זה עם זה וזאת נחמתם ובזה הם יכולים להסיח דעתם ולשכוח מצערם ולא להרגיש ביסורם הקשה, אמנם אם מפרידים אותם זה מזה אזי נעשה יסוריהם בלתי נסבל כי אין להם במה לחזק את רוחם ולעודד את נפשם.

והנמשל מובן מאליו בפרט מי שהוא בדרגה הראויה כמו שכל יהודי צריך להיות שיהיה כל חיותו רק תורת ד' ית' ועבודתו הוא איננו נעשה אבוד ושבור מכל מיני סבל שעובר עליו כי יש לו תמיד את ד' ית' אתו, אמנם כאשר יש מצב כזה שכתוב כאן שהקב"ה כביכול מסתיר פניו מאתנו ח"ו ואי אפשר להרגישו בלבנו ולעורר את הלב אליו ית' אזי הרי זה מרמז יותר מאלף מיתות, וגם אז חוזר וניערור אצל האדם להרגיש את כל שאר היסורים בצורה קשה שאי אפשר לסבול כי אין במה להתחזק ולהתנחם, ולכן כתב רש"י שאין עוד נבואה קשה כזו.

ועל כן מודיענו כאן הפסוק למי שיבקש את ד' בכל לבו שעל זה הבטיחנו התורה הק' שאפילו בעומק ביותר שבגלות בכל זאת מי שיבקש את ד' בכל לבו ובכל נפשו ימצאנו וזה מה שאמר כאן בפסוק "ואנכי" הסתר אסתיר פני" כלומר שאפילו בתוך ההסתרה הכפולה גם שם הנני נמצא, והיינו לומר שתוכל למצוא אותי ולגלות אותי, (כי זה שד' ית' נמצא שם אינו חידוש כלל כידוע הכלל שהקב"ה ממלא כל עלמין ולית אתר פנוי מינייה ואפילו בעומק הקליפה הוא ית' נמצא

שם והוא ית' המחיה כל דבר ואפילו הקליפות ועבודה זרה והסט"א ולו יצוייר העדרו משם כביכול היה הדבר בטל מהמציאות כמבואר ברמב"ם ריש ה' יסודי התורה), וכאן בפסוק זה עצמו מגלה לנו התורה ברמז הסימן להכיר איפה הוא המקום שד' ית' מסתתר וזה אמרו "אנכי הסתר אסתיר פני" כלומר במקום שתראה הסתרה היותר גדולה הסתרה כפולה תדע ששם אנכי נמצא ומסתתר שם.

וכמו שהוא במשל הגשמי שהמסתתר משונאיו וכדו' כדי שלא ימצאנו בוחר לו מקום היותר מוסתר במקום שלא יעלה על לב שום בני אדם ששמה הוא מוסתר, והיינו כי הנה ישנם מקומות שאפשר לחשוש שאולי מוסתר שם איזה דבר ולכן מי שמחפש איזה דבר יחפש שם, אמנם ישנם מקומות שלא יעלה על דעת שום בנ"א ששם נמצא משהו מוסתר, וכך הוא הדרך של עשירים היותר גדולים שיש להם אוצרות של הון תועפות שהם מסתירים אוצרותיהם במקום שלא יעלה על לב הגנבים לעולם ששם נמצא משהו מוסתר, וזה מה שקורא כאן התורה הק' הסתרה כפולה כי הסתרה רגילה הרי זה שמקומות שרגילים להסתיר שם ועל כן הרי זה מעורר לב האדם לחשוש אולי מוסתר שם מה שהוא מחפש, והסתרה כפולה נקרא מקום כזה שגם ההסתרה מוסתרת שם דהיינו שלא יעלה על הדעת ששמה נמצא מקום להסתיר, והנה לקרוביו ואהוביו באמת אליהם הרי הוא מגלה ונותן להם סימן לדעת איה מקום כבודו, ואע"פ שהתורה גילתה לנו בכאן איפה הוא ית' מסתתר עם כל זה עדיין הרי זה נשאר בגדר סוד ומוסתר מלהכירו ולא ימצאנו מי שאינו ראוי לה דהיינו שלא מבקשו בכל לבו ונפש.

ועתה לפי משמעות הפרשה פסוק זה נאמר על הדור האחרון (כמו שמוזכר בתחלת הפרשה ואמר הדור האחרון) ועוד דרשו חז"ל (...) בפסוק זה במה שכתב אסתיר פני "מהם" וז"ל כל מי שאינו בהסתר פנים אינו מהם, וכמו כן אנו רואים מצב זה היום בזמן דור האחרון גם בעינינו עבודת ד' ית' שכאשר אדם רואה שדוקא כאשר הוא מבקש את ד' ית' ואת הדרך להתקרב אל ד' ית' באמת דוקא אז הרי הוא נפגש על ידי כן בהסתר פנים ביותר והכל הולך לו בהיפוך, ואע"פ שלכאורה היה צריך להיות שאדם שמבקש את האמת ותכלית החיים יהיה לו סע"ד ושערי ההצלחה יהיו פתוחים לפניו יותר מכל מבקשי הון והבלי העולם הזה, אבל לאכזבתו הגדולה נהפוך הוא שלכולם שערי

הצלחה פתוחים ודוקא אליו שהוא פונה להתכלית האמיתי הרי כל השערים נעולים לפניו והרי זה הענין הבלתי מובן ביותר ולא מתקבל כלל על דעת האנושי, ולכן הרי זה בחינת הסתר פנים היותר גדול, ולכן דוקא מזה שהאדם רואה אצלו כך מזה ידע נאמנה שהוא הולך בדרך הנכון והישר ושהוא נמצא קרוב באמת לד' ית' כי הרי הוא בתוך ההסתר הגדול אשר שם ד' ית' ג"כ מסתתר, ועל זה העידו לנו חז"ל שכך הוא הסדר בדור האחרון שדוקא מי שהוא בהסתר היותר גדול הוא מהם" כלומר מאלו שנבחרו להיות ממקבלי פני משיח צדקינו והגאולה השלימה.

ועל פי האמור יש לפרש בפסוק ישמח לב מבקשי ד' שפסוק זה נאמר בעיקר על דור האחרון ולכן כתוב מבקשי ד' ולא כתוב מוצאי ד' כי אע"פ שלא מצא את ההצלחה ונמצא שהוא נשאר מבקש לבד ולא יותר בכל זאת ישמח בזה לבד שהוא ממבקשי ד', כי הצלחתו בטוחה ושמורה לו לעולם העליון ולעתידי לבא. ועתה עלינו לבאר מה שיש להבין ענין זה למה ההנהגה בדור זה האחרון צריכה להיות דוקא באופן זה הנזכר בהסתר פנים כזה, אמנם ביאור הדבר הוא כי זה הוא התיקון עבור אלו הנשמות שמדורות הקודמים כמו בזמן הנביאים כשהיה בית המקדש קיים והיה הנהגה בגילוי פנים ולא שמו לב לשוב לד' ע"י תוכחת הנביאים, ופנו לעבודה זרה כמבואר בגמ' שהיצר הרע היה שולט אז אפילו על אנשים בעלי מעלה כמו שאמר מנשה מלך ישראל לא' מהאמוראים שאלו היה בזמן הבית היה גם הוא נכשל בעבודה זרה, לכן מורידים אותם בגלגול בדור זה שהנהגה הוא בהסתר פנים וע"י שבכל זאת ישובו אל ד' וימסרו נפשם להמשיך השתדלותם להתקרב לד' ולעבדו ית' אע"פ שלא רואים שום סימן הצלחה להתקרב אליו ית', בזה יהיה להם תיקון ויזכו לחזור להנהגת גלוי פנים פי שנים בהגאולה השלימה בב"א.

וזה מה שאמר הפסוק "ואמר ביום ההוא הלא על כי אין אלקי בקרבי מצאוני הרעות האלה ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא על כל הרעה אשר עשה כי פנה אל אלקים אחרים", והקושיא ידוע איך אחרי שכבר התודו נאמר אסתיר פני על כל הרעה וגו' (עי' רמב"ם מש"כ בזה), אמנם להאמור יש להבין שהקב"ה אומר לנו אני אעשה לכם טובה גדולה, כי באמת החטא של "ופנה אל אלקים אחרים" הוא חטא כל כך גדול לכן התיקון הוא לא פשוט כל כך, אבל אם בכל זאת אתם רוצים לחזור בתשובה אז אני

מכל העולם במה שיש לנו ובכל זאת העניות הכל כך גדולה שורה אצלינו א"כ ב"ב של ק"ו ששם בודאי לא ימצא כלום, ועל"פ מכיון שיהיה מצב כזה מבטיח לנו התורה הק' שמי שיבקש בכל לבו ימצאנו.

וכמו שהסימן הזה קובע רק במי שמתנהג בדרך התורה הק' והוא רוצה ומשתדל להיות מעבדי ד' ית' והוא מבקש את האמת באמת, אבל מי שאינו כלל ממבקשי האמת ולהיות מעבדי ד' אפילו אם רואה עצמו הסתר פנים אין זה מעיד עליו כלום וכידוע המימרא על ענין כזה ע"פ הגמ' (בב"מ ...) סימנים ועדים עדים עדיפי' ולכן אע"פ שיש לו סימן שהוא ממבקשי האמת אבל הרי אנו סהדי שבודאי איננו מהם, ומי שנמצא בדור הזה ורואה הצלחתו השלימה ברוחניות יש לחשוש אם אין זה ח"ו סימן להיפוך.

ישנו סיפור מזמן השואה בשעה שהיו יהודים נמצאים במחנה ההרג והיתה שם קבוצה שהיו שם בשמחת תורה והם היו עירום ועריה ובחוסר כל ומעונים ומדוכאים ברעב ובצמא ובעול ברזל על צואריהם כידוע, וא' ענה ואמר הרי שמחת תורה וצריכים לשמח ולרקוד וענו כולם ואמרו נשמח ונרקוד הרי אין לנו ספר תורה ואפילו חומש או סידור אין לנו אז ענה הוא ואמר אבל את ד' ית' יש לנו ובאו נשמח ונרקוד עם הקב"ה והתחיל כולם לרקוד בהתלהבות גדולה, [הוספת המעתיק, הבעל אבי עזרי ספור זה פעם בא' מדרשותיו ואמר שהוא מקנא בקבוצה זו וי"ר שיהיה חלקו עמהם].

י' כמו שכתוב (דברים ד' י"ט) ובקשתם משם את ד' אלקיך ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך ושם כתוב לפני ועבדתם שם אלקים מעשה ידי אדם... אשר לא יראון

אתן לכם תיקון, והתיקון יהיה ע"י שאני אביא עליכם מצב של הסתרת פנים ובתוך ההסתרה אני גם יהיה אתכם, כלומר שבתוך ההסתרה פנים אני אתן לכם הזדמנות לעשות תיקון, כי מאחר ואתם תהיו במצב של הסתרה פנים אז היצר הרע יחשוב שאתם נדחים ונזנחים מלהתקרב אלי ולמצותי, ואז בתוך המצב הזה תוכלו לעשות את התיקון בלחש ובסתר ששום בריה לא ירגיש בזה ולא יפריע (וגם המקטרגים לא ידעו ולא יפריעו שהרי אמרו חז"ל שאפילו המלאכים לא יודעים מחשבה שבלב) וזה יגיע מיד אלי מבלי שיצטרך לעבור את הפמליא של מעלה ואת כל המלאכים, וממילא לא יהיה שום קטרוג (וגם בעצם המעשה שתעשו לא יהיה ניכר שזה מצוה ושזה לשמ"י).

ובאופן אחר יש להסביר למה ניתן התיקון באופן זה שיהיה הסתר פנים כי זה הוא מכוון במדה כנגד מדה כנגד מה שקלקל במה שפנה אל אלקים אחרים, ושכח לגמרי את הקב"ה ואפי' כאשר עשה מצוה גם אז לא חשב על הקב"ה ולא שיתף את הקב"ה בשום דבר שעשה, אלא הכל היה רק כלפי חוץ כמצות אנשים מלומדה, כנגד זה אני אתן לו תיקון שבתוך ההסתרה פנים ובתוך אותם הדברים שהם באמת בבחינת מצות אנשים מלומדה שהם סתם דברים של מה בכך, שם תכניס את הקב"ה וזה יהיה תיקון מדה כנגד מדה כי כנגד מה שגרמת להחסיר את האור של המצוה ולא הכנסת את הקב"ה במקום שהיה ראוי לו לשרות שם אלא הרחקת אותו משם, עכשיו התיקון יהיה ע"י שתקרב ותמשיך את הקב"ה לתוך אותם דברים ומצבים שבאמת אין בהם גלוי אור ד' אלא הקב"ה מסתיר פניו מהם, ולכן הרי זה נקרא הסתרה כפולה כי באמת תמיד יש הסתרת פנים תוך הנהגת הטבע שהרי זה כל ענין בריאת העולם הזה עולם העשייה שלנו ששם ד' ית' מסתיר ומעלים עצמו מן העולם שאי אפשר לראותו מתוך העולם הזה כמו שכתב המהר"ל שלכן נקרא מקומינו כאן עולם שזה מלשון העלם שד' ית' מעלים עצמו שם ואי אפשר להכירו שם, נמצא שתמיד יש הסתרה בעיני הטבע אלא שבכל זאת הרי זה באופן כזה שמי שבחר בטוב ומבקש את ד' יכול לגלותו בקל, מה שאין כן אחר שהאדם חטא בזה נעשה הסתרה כפולה שלא יוכל לגלות את ד' ית' בקל אלא אם כן יעבוד על זה בחירוף נפשו, וזה התיקון ע"י שתגלה ותמשיך את הקב"ה לשם מתוך הסתרה הכפולה, וזה יהיה התיקון על מה שפנה אל אלקים אחרים, לכן כאשר העולם היום במצב של כיסוי, והאדם שוכח מהקב"ה וחי את חיי בדרך הטבע ושקוע בדרך הטבע התיקון למי שמתעורר ורוצה לתקן עצמו להחליץ מזה הוא רק על ידי לגלות את הקב"ה דוקא שם בדרכי הטבע במקום שהוא מוסתר ולא ניכר, ושם אתה מגלה אותו זה תיקון כנגד מה שגרמת להסתיר את כבודו כלומר שלא שמת לב על עצמו לגלות אותו.

וענין תיקון זה נעשה גם בדברים הרוחניים

דהיינו בעיני עבודת ד' שגם שם עובר עלינו מצב של הסתרת פנים כפולה ומכופלת שהאדם לא רואה את ד' ית' בעבודתו כלומר לא רואה את הסע"ד שהיה ראוי לו לקבל בעבודתו לא רואה את הצלחתו לא בלימוד תורתו ולא בתפלתו וכאלו גם בזה צועק ואינו נענה אע"פ שלפי הכלל שכתוב בראשונים הוא שמי שמתפלל על רוחניות הרי הוא תמיד נענה מיד, וגם אינו מרגיש את הטעם והתענוג שראוי להיות מורגש בעבודת ד' ובתורתו שלומד ובמצותיו שמקיים והכל הוא בהסתרת פני ד' גדולה מאוד, אמנם כל זה הוא עבור אותו התיקון הנזכר מכיון שבשעה שהיה לנו קל לעשות מצות לשמן בכל זאת עשה המצות כמצות אנשים מלומדה ולכן היום אנו מתקנים את כל זה בצורה זו שאנו עובדים את ד' בצורה של הסתר פנים וחוסר הצלחה וכאמור, ובכל זאת לא נותנים להיצר הרע להרחיקנו ולנתק אותנו ח"ו מלעבוד אותו ית' אפילו במצב קשה כזה שלא רואים ולא מרגישים כלום וכנזכר.

ועוד תקון דומה עובר עלינו והוא שלא די שאין האדם מרגיש תענוג והצלחה בעבודתו אלא הרי הוא נעשה מופרך מכל הבריות, ונחשב כמשתולל, וענין זה הוא מה דאיתא בגמרא בסנהדרין (צז ע"א) על מה שכ' בפס' (ישעי' ...) על אחרית הימים "וסר מרע משתולל" (כל' שבזמן של אחרית הימים מי שיסור מדרך הרע יהיה נראה בעיני הבריות כמשתולל ויאמרו עליו משתולל הוא) והגמ' אומר משום דבי רב שילא אמרי "כל הסר מרע משתולל" כלומר שדבי רב שילא הוסיף תיבת "כל" לומר שכונת הפסוק לא רק שיהיו מקרים כאלו שעל מי שיהיה סר מרע יאנו אותו ויעליבו אותו לומר שהוא משתולל אלא שעל כל מי שיסור מדרך הרע (בלי יוצא מן הכלל) יאמרו עליו שהוא משתולל, אמנם ברש"י שם הוסיף עוד (לגבי האומרים) וז"ל "כולם" אומרים עליו שוטה הוא כלומר שלא רק שיהיה כת של אנשים לצים שהם יאנו אותם והם יתלוצצו על מי שיסור מרע ויאמרו עליו שהוא משתולל אלא כל האנשים באותו הדור יאמרו על הסר מרע כך.

וזה מה שאפשר לראות היום בחוש שישנו הסתר פנים כל כך גדול שאין ניכר כלל מלכותו ית' בעולם הזה עד שההצלחה נראית רק לדרך הטבע ולהשקר, והאמת היא כל כך מבווישת ועל ידי כן הנסיון הוא גדול מאוד אפילו לאלה שמבקשים את האמת מכיון שכולם מתלוצצים עליהם ואומרים עליהם שוטים הם והם אין להם מה לענות כידוע המימרא מהריז"ינער שאמר שכל כך יהיה גדול הנסיון לפני הגאולה השלימה שגם כל האותות משמים יופיעו לצד השקר ח"ו, ועל כן אפילו לאנשים צדיקים יהיה להם נסיון להחזיק באמונה ויצטרכו להתחזק כמו מי שצריך לטפס על קיר ישר, עכדה"ק.

והטעם למה כל האותות מן השמים יהיו נראים לצד השקר הוא כי מכיון שבימי אליהו הנביא ירד אש משמים לגלות כבוד מלכותו ית', ועל ידי כן החזיר אותם אליהו הנביא בתשובה ובזה הציל אותם מן גזירת הרעב, אמנם עדיין

היה על זה קטרוג כי לא היתה תשובתם שלימה בבחירתם לבד אלא היו קרובים לאונס לבחור בהטוב מכיון שהאמת התגלתה כל כך לעיניהם ולכן היתה תשובתם חסרה שלימות, ועל כן מוכרחים לעשות תיקון לזה ולהשלים את התשובה בבחירה עצמית ועל כן צריך שיהיה מצב שיבטל את כל הכח שכפה אותם אז בזמן אליהו הנביא, ורק אח"כ יוכלו לבצע את התשובה מדעת ובחירת עצמם בלי שום סיוע משום דבר בעולם, וזהו תשובה ותיקון שלם על חטא גדול של עבודה זרה שהיה אז שנמשכו כל העם לעבודה זרה של בעל, ובדור הזה יורדים הנשמות שהם היו מהחוטאים האלו אז וחזרו בתשובה אז ע"י אליהו הנביא ולא בכח עצמם לכן הם חייבים להשלים את התיקון שלהם בכדי שיוכלו לזכות בדין לעתיד לבא ולזכות לכל טוב הצפון לנו בב"א, ועל כן יופיע ממש בהיפוך ממה שהיה אז מן הקצה להקצה וזה יבטל את הקטרוג של אז, ובזה מובן מה שאמר הרה"ק מרוז'ין שיהיה מצב כזה שירד האש לצד נביאי השקר ח"ו, ע"כ.

ועל כן כמובן שגם מי שיהיה עומד בצד הטוב יהיה לו נסיון להחזיק מעמד באמונתו נגד כל הצלחת הצד השקר בצורה קשה כזאת שכאלו גם ח"ו השמים תומכים ח"ו לצד האחרים ומי שישאר עם האמת והאמונה השלימה כולם יאמרו עליו שוטה הוא ועל כן יכניס היצר הרע מחשבות ללבו של התמים לחשוב אולי באמת הוא השוטה, וזה מה שאנו רואים היום בעוה"ר שכל מי שמדבר על אמונה ולא מאמין בטבע נחשב בעיני הבריות למשתולל ולמשתגע עד שגם בעיני עצמו יש לו גם נסיון זה שלא לחשוב על עצמו שאולי הוא באמת משתולל כי כך יהיה המצב קשה שמי שירצה ללכת באמונה ולהיות סר מרע הוא ירגיש אבוד שלא ימצא מי שיחזיק בו ולא ימצא את הדרך איך לחזק עצמו. **ולכן** צריך להתפלל על אלה היחידים שנמצאים בעולם בתקופה זו שהם מחזיקים עם האמת והאמונה ובפרט אלו שמדברים האמת בגלוי בלי בושה ומפרסמים מלכותו ית' (לכה"פ) לאלו שמבקשים את האמת שיוכלו להתחזק נגד כל השטף מים הזדונים שמכחישים את האמת והאמונה, ויש לדעת שאלו השרידים בעם שהשאיר לנו ד' ית' להכחיש את השקר ואת האמונה בטבע ומגלים ומעידים על מלכותו ית' בעולם הם נעשים שותפים להקב"ה למעשה בראשית מכיון שהם מסייעים כביכול למטרת הבריאה שהיא להכיר את מלכותו ית' בתוך עולם הזה הטבע, ועל כן צריכים להתפלל עליהם בימים האלה לקיים בנו חכמי ישראל וכו', שלא יהיו נעדרים ח"ו בעון הדור, וזה חוק לישראל כי זה משפט קשה לאלקי יעקב שלא יבטל ח"ו מטרת הבריאה ורצונו ית' מן העולם.

וכמו כן לענין התשובה יש כזה בלבול ותרדמה כל כך עד שהאדם לא מוצא הדרך איך לעשות תשובה והאדם שרוצה לחזור להקב"ה הדרך סגורה לפניו ואינו מוצא מי שילמדנו את הדרך הנכון והאמיתי, וזה גורם לאדם להיות משתולל ומשתגע בעיני עצמו כיון שהוא נהיה

כמו שיכור הוא מסתכל על עצמו ורואה שיש לו כל כך הרבה לתקן והוא לא יודע מאיפה להתחיל, וגם בזה יש לפרש הפסוק "סר מרע משתולל" ולא אמר ההולך בדרך טוב יהיה נחשב משתולל למה תפס דוקא לשון כזה שיהיה "סר" מרע שמשמע שהיה עד עתה בדרך הרע ועכשיו הרי הוא סר ממנה, אלא הרי זה לרמז שעיקר הנסיון יהיה למי שירצה לחזור בתשובה על עוונותיו ולסור מדרכו הרעה שנכשל בה כל השנה עד עתה וצריך לסור מהרע הוא יהיה לו נסיון להתגבר נגד המחשבות שמכניס לו היצר הרע בלבו לחשוב על עצמו שאולי הוא באמת ח"ו משתולל על שפורש מדרכי כולם, ומי שיתגבר ויעמוד בנסיון זה הקשה הוא זה אשר עליו נאמר אשרי המחכה ויגיע ויזכה להגאל בהגאולה השלימה בר"ר וחסדים בב"א.

ונשאר לנו לבאר עוד ענין א' שלפי המבואר בכל הנאמר יצא לנו דרך קלה למצוא את המקום איפה ד' ית' מסתתר שם דהיינו איפה שישנה הסתרה כפולה דהיינו שיראה את מי ואת מה מחזיקים למשתולל וזה מפני שהוא סר מרע של כולם של כל העולם א"כ ידע מזה ברור ששם נמצא ד' ית' ושם הוא האמת, ונמצא הרי זה קל מאוד להכיר את המקום אשר שם מסתתר ד' ית', ואם כן יש להבין למה הרי זה נחשב הסתרה כפולה וכנ"ל שזה במקום שלא יעלה על לב האדם ששם הוא נמצא ולא יעלה על לבו לחפש שמה, ועוד נתבאר לעיל שאין זה מתגלה אלא למי שראוי לזה ולפי האמור הרי נתבאר לנו בדיוק הסימן איך להכיר בקל את מקום זה.

אמנם התשובה לזה היא שלא כן הוא הדבר כי אחרי כל הסימנים שניתנו עדיין אין זה קל למצוא את המקום הנכון, כי לא כל הנחשב משתולל נכנס בכלל זה כלומר אפילו מאלו שהם חושבים ואומרים שהם הם אלו שסרים מהרע והרי הם באמת שונים מכולם והם אומרים שזה הדרך הנכון אין זה תמיד האמת לאמתו.

כי דוקא בכדי שלא יהיה ניכר בקל יוצא כך שניתן מקום להיצר הרע להתערב גם בזה ולבלבל הדברים בכדי שלא יצליחו למצוא את הדרך הנכונה, ולכן ישנם הרבה כתות שאומרים שאצלם הדרך הנכון והם שונים מכולם ונראים כלפי חוץ שהם באמת סרים מהרע אבל עם כל זה אין פנימיות לבם באמת לד' ית' ולכן אע"פ שהם אומרים כך וחושבים על עצמו שהם ממבקשי אמת אבל בענין זה הטעות מאוד מצוי בזה, אמנם על זה מראים לכולם תולדות ופירושים יודעים

להבחין בזה וכך יוצא הענין בכוונה תחלה בהשגחה עליונה מן השמים שיהיה גם בענין זה בלבול שהסימן הזה שיאמרו עליו משתולל יהיה אצל כמה כתות ואנשים ולא ידוע מי מהם הוא אשר עליו כוון הפסוק ומי לא, ונמצא הסימן הזה גם כן אינו ברור לעיני כל וזה אומר שיהיו כאלה שהם באמת משתוללים ואע"פ שהם חושבים על עצמו שהם ההולכים בדרך ד' האמיתי, אמנם יהיו בין אלה גם כאלה שהם באמת ההולכים בדרך ד' ואינם משתוללים אלא שאומרים עליהם שהם משתוללים וכך יהיה נשאר הדבר בלתי ברור ונשאר הבחירה אצל כל א', אמנם מי שד' יודע שהוא מבקש את האמת בכל לבו והוא מתפלל תמיד לד' שיאיר עיניו ומבקש הדריכני באמתך הורני ד' דרכך אהלך באמתך וכדו' הוא יזכה שד' ית' יפתח עיניו לראות ולהבחין בין מי שבאמת משתולל למי שאינו אלא נחשב משתולל מפני שהוא סר מרע והוא יזכה להבחין ולהבין איפה הוא המקום אשר שם באמת חונה ונמצא ד' ית'.

"ואמר על כי אין אלקי בקרבי מצאוני הרעות האלה" (ל"א י"ג)

בפסוק ואמר הלא על כי אין אלקי בקרבי מצאוני הרעות האלה, ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא על כל הרעה אשר עשה וגו', הנה ידוע הקושיא שעמדו עליה המפ' שלכאורה מ"ש על כי אין אלקי בקרבי וגו' הרי זה כמו וידוי דברים ותשובה וא"כ למה אח"ז יוסיף ד' ית' להסתיר פניו ועוד בהסתרה כפולה.

ויש לתרץ הענין קרוב לפשוטו שאה"נ שהם מכוונים בדבורם זה להתוודות ולתקן חטאם, אמנם הם לא מזכירים בוידויים עבירות החמורות מה שעשו דהיינו שפנו לעברו"ז אלא הם מתודים על דברים יותר קלים ודקים דהיינו שאומרים שאינם מספיק דבוקים בד' או שאין להם מספיק בטחון בד' כראות לפי דרגתם המבוקש מהם ולזה אומרים "אין אלקי בקרבי".

ועל זה מסביר הפסוק הקפדת ד' על זה כי באמת היה כאן עונות חמורים שפנו אל אלקים אחרים ולא רק חוסר דביקות או בטחון בד' אלא מרידה במלכות שמים נוראה, והם לא מודים על אשמתם הזאת אלא מתודים בצורה של אנשים צדיקים ונכבדים שההקפדה עליהם לפי ערך דרגת גדולתם ובבחי' צדיקים שמדקדקים עליהם על כחוט השערה, ועל דבר זה שהאדם מעלים עין כאלו לא חטא ולא רוצה להכיר בחטאו ההקפדה והחרון אף הם ביותר, כי מי שעל"פ מכיר בחטאו יש תקוה שישוב פעם בתשובה משא"כ זה שאומר שלא חטא אין תקוה שיחזור בתשובה, וזה מש"כ בנביא (ירמיה

ב' ל"ה) הנני נשפט אותך על אמרך לא חטאתי, ועל כן מכיון שהם עושים תשובה כביכול על החטא הקטן והטפל במקום שיעשו תשובה על עיקר חטאם על כן תשובה זו לא מתקבלת וכאלו לא עשו תשובה כלל גם על החטא הקל. **ועל** כן העונש מופיע להם קודם על זה כדי שייבנו מזה שלא נתקבלה תשובתם ויתבוננו למה ואולי על ידי כן יתחילו לחקור עד שיפתחו עיניהם להכיר עיקר חטאם, והעונש הוא כמש"כ אצל המרגלים (במדבר י"ד כ"ח) כאשר דברתם באזני וגו' כן אעשה לכם וכמו כן כאן מכיון שאמרו אין אלקי בקרבי כן נעשה להם הסתרת פנים שנראה כאלו אין ד' בקרבם, ובזה יתורץ היטב דברי הפסוק כאן, והעונש על זה הוא במדה כנגד מדה.

והנה המבוקש מאתנו והוא מעקרי התשובה שיכיר החוטא גודל פשעו ומרדו עד שירגיש בושה גדולה על כך וכמו שמצינו בנביא (יחזקאל מ"ג י') "בזה"ל ... ויכלמו מעוונותיהם וגו', וכן מצינו בעזרא (ט' י') שאמר אלקי בושתי וגם נכלמתי להרים פני אליך וגו', וכמבואר ברמב"ם (ה' תשובה פ"א א') "וז"ל כיצד מתודה ... ובשתי במעשי ובפ"ז כתב וז"ל בעלי תשובה ... כל זמן שהן בושין ממעשיהן שנכלמין מהן זכותן מרובה ומעלתם מתגדלת וכו', ועי' שע"ת לרבינו יונה שער א' שעיקר התשובה היא הכרת גודל החטא עד שיתבייש מכח זה, וזה מה שגורם הכפרה, וכבר נתב"ל (בפ' שופטים במאמר מה יתאונו האדם חי ע"ש) בהרחבה ענין זה, והבאנו שם בשם בעל העיקרים שכאשר האדם מתרץ עצמו על פשעיו זה מונע ממנו את הכפרה, אלא על האדם להודות ולהתוודות ולהתבייש מעונו, וזה כדאיתא בגמ' (ברכות י"ב: ועי' בתוספות י"א:) "עבר אדם עבירה ומתבייש בה מיד מוחלין לו, ע"כ, וזה מה שראה ראינו מדרך הצדיקים בכל הדורות שהיו אדרבה מגדילים בעיניהם כל חטא קל ודק כאלו היה חטא גס וגדול מאוד ובזה זכו להתעלות גדולה.

ויש לתרץ הענין בעוד אופן, שיש להתבונן בענין הנזכר שלא התודו על חטא עברו"ז כלל כדמוכח מהלשון שאומרים "אין אלקי בקרבי" וצ"ב איך יתכן שלא יכירו במפורש חטאם החמור הזה שעבדו עבו"ז, על כן י"ל שמש"כ "זונה אחרי אלקי נכר" וגו' ולא כתוב מפורש ועבדו אלקים אחרים וכדו' כמו בשאר מקומות משמע שאין הכונה שעבדו עבו"ז ממש, אלא שזנו, והיינו כמש"פ המלבי"ם דהיינו שנטו בלבם לעברו"ז, וע"פ דרכו אפ"ל (כפי מה שכבר נתבאר אצלינו כמ"פ) שהאמונה בדרך הטבע יותר

אמנם דבר א' ברור הוא שכל אלו שכולם מרוצים מהם ולא מחזיקים אותם משתוללים הם בודאי לא מן הנמנים בין אלו שסרים מהרע, כי אם היו סרים מהרע הרי הנביא מעיד עליהם שהם יהיו נחשבים משתוללים בעיני הבריות כולם, ומה דאיתא במשנה (אבות ...) כלל שכל שרוח הבריות נוחה דימנו הרי זה אימתן שגם רוח המקום נוחה הימנו, זה דוקא בזמן שהיו השנים חתקונן והעולם נתקונן, מה שאין כן בזמננו אלה שנשתבש הכל והכל מהופך הרי גם זה נעשה מהופך כמו שמעיד הנביא שכן יהיה בדור האחרון שכל מי שיסור מדרך הרע לא יהיו מרוצים ממנו אלא יאמרו עליו שהוא משתולל שטח הוא וא"כ מי יבא אחר הנביא ויאמר אחרת.

הצעירים ובכך הם מונעים מהם מלהיות נמשכים לשמירת התורה ומצות, אמנם כל בר דעת יבין שדבריהם ללא שום הגיון וסברא לדמות כל שמירת התורה ומצות להעול שמצאו וז"פ, אלא שמחמת גודל שנאתם לשמירת התורה ומצות הם מחפשים עילה להאס אותה בעיני כל לכן הם נאחזים בהגיון משפושם למה, אמנם כל זה הוא כדי לתת מקום למינים לטעות ושיהיה בזה נסיון ובחיה אלוכלם שכל א' יבחר במה שלבו רוצה, וכמו שמצינו שאמרו חז"ל על הפסוק נעשה אדם וגו' שנכתב כך בתורה לתת מקום למינים לטעות, כי כך סדר הבריאה שיהיה בכל דבר שבקדושה ועבודת ד' נסיון כי רק בזה אנו משיגים את העולם הבא וזה מטרת כל הבריאה.

וישנו עוד סוג ג' שיש בלבם תערוכות של ב' הדברים יחד שיש דברים בהתנהגותם הפרטי שבהם הם גדר משתוללים, אמנם בחלק הסר מרע שלהם אין בה מבחינת ההשתוללות אלא מצד האמת, והיצר הרע מבלבל על ידי כן שאר האנשים לומר שהם שבתו, ובדברים אחרים הם משתוללים אזי גם זה הוא הסתרות, וכל זה נעשה כדי ליתן מקום לטעות למי שרוצה לטעות מפני ניעותו שיש לו נגד האמת והצדק, והרי זה כמו שעושים היום המשגיאי הדת כשתופסים איזה עול על יהודי שומר תורה ומצות אזי הרי הם נתפסים על זה ומראים לכולם תראו שכן הם השומרי תורה ומצות ובזה הם פוסלים וממאסים את כל שמירת התורה ומצות בעיני כל הלא שומרי תורה ומצות ובפרט

והפניה אליה במקום לפנות אל ד' הרי זה נחשב כמו עבו"ז, ועל חטא זה הוא המדובר כאן ולכן אינם מכירים בו שזה חטא שהם צריכים לחזור עליו בתשובה ועל כן בראותם את הצרות הם מחפשים עבירות אחרות במה לתלות הצרות, וכנ"ל.

אמנם בשמים מקפידים על זה למה לא מבינים את זה כי מי שיש לו עדיין שכל ישר ודעת תורה ישרה והשקפתו היא בנויה על דברי התורה הק' וחז"ל ועל מפרשיה הראשונים (כמו הרמב"ן עה"ת וכדו') אצלו הרי ענין זה פשוט הוא ואין צריך לפנים, אמנם הם זנו כלומר נטו בלבם אחרי דיעות והשקפות הגוים יושבי הארץ שהם עובדי עבו"ז והם מאמינים גם בטבע ובמזלות שהרי עבודת העבו"ז בנויה על האמונה בכח המזלות ושהם משפיעים לכל העולם בבחירתם ח"ו, ואע"פ שלא למדו מהגוים לעבוד לעבו"ז כמוהם כי הרי הם מזהירים בפירוש מן התורה על כן אינם נכשלים בה אבל כל הדברים התלויים באובנתא דלבא בזה הם נכשלים ע"י שמתחברים עם הגוים ועל ידי כן נשפעים מדיעותיהם והשקפתם בכל מה שאינו עבודת עבו"ז שהוא איסור ברור ומבורר להם.

ובזה יובן הענין כאן ועל כן גם עונשם הוא במדה כנגד מדה שהם נעזבים לדרך הטבע והמזל האהוב וחשוב אצלם והם מאמינים ודבוקים בה, ובזה ה"ה בהסתר פני ד' כי כל חוטא נעשה אצלו הסתרת פנים כי מפני חטאו השכינה מסתלקת ומתרחקת ממנו אמנם בזה שהם חוטאים בענין זה ממש שהם מסתירים את פני ד' מלפני עיניהם לכן מגיע להם במדכנ"מ הסתרה כפולה, ובפרט אחרי שהם כבר מתעוררים לשוב שהרי לכן הם מתודים ונמצא שכבר עשו חשבון הנפש ועם כל זה לא מצאו את זה לחטא הרי זה מעיד כמה שהם רחוקים מהשקפת התורה והאמונה שאפילו אחרי התבוננות לא מגיעים לזה ולא תופסים את הענין שזה חטא כל כך חמור ושזה נחשב כפניה לעבו"ז לכן מוסיף להם ד' ית' להסתיר פניו מהם ושולח להם התעוררות יותר בולטת בענין הזה כדי שאולי יתעוררו מכאן זה כשיתבוננו ויחפשו מה יכול להיות במדה כנגד מדה בזה כי הסתרת פני ד' זה מעיד שגם הם חטאו בזה שהסתירו את ד' מלפני עיניהם.

ובזה מובן מאוד המשך לשון הפסוק כאן במש"כ ואנכי הסתר אסתיר פני וגו' כי פנה אל אלקים אחרים ול"א כי עבדו לאלקים אחרים בלשון הרגיל וה"ז מעיד על הנאמר כי לא מדובר כאן על עבו"ז ממש אלא על "ענין פניה" (לדבר שנחשב) כמו לעבו"ז.

על כל פנים היוצא מהאמור שזהו באמת מה שחטאו בו שפנו אל ענינים שבטבע ולהגוים

שבמקום שיכירו חטאם ופשעם הגדול ששכחו את ד' הזן ומפרנס ומכלכל ומטיב להם ומחיה אותם כל רגע ורגע, והם פנו עורף ממנו ית' ובמקום זה פנה אל אלקים אחרים ומבקשים שם עזרה, ונוסף לזה שבשעה שהגיע אליהם צרות ורעות עדיין אינם מתעוררים להכיר פשעם ומעלם (אלא תולים הצרה במה שחסר להם דביקות בד' וכדו' וכנ"ל) ועדיין לא חוזרים בתשובה על פנייתם לדרכי הטבע מה שזה באמת פגיעה בעצם האמונה בד' בצורה חמורה אלא מפני שהשקפתם מסולפת וכנ"ל לכן לא מרגישים ולא מכירים חטאם הגדול בזה, אלא אדרבה עוד מוסיפים עול להמשיך ולפנות אליהם גם עתה לבקש משם עזרה מהצרות, ועמש"כ הספורנו עה"פ כי פנה אל אלקים אחרים וז"ל כי בצרות המוצאות אותם ... אינם פונים אלי לעזרה בתשובה ובתפלה אבל פונים להמלט באמצעות עובדי אלקים אחרים עכ"ל וכו' ולא עלה בדעתם ובלבם לפנות את ד' כלל, ועל כן הם נשארים במצב של הסתר פני ד' וכמבואר לעיל (שהרי זה הדרך שבחרו לעצמם בעוה"ר).

אוצר הזמנים

כ"ג

עשרת ימי תשובה

"שובה ישראל עד ה' אלוך כי כשלת בעונך"

הכוונה שהנביא אומר מוסר לכלל ישראל "שובה ישראל" כלומר עליכם מתחילה לשוב לה' לכל הפחות מהחטאים הגסים כי מרוב ריבוי החטאים הלב כל כך מטומאם שאינם יכולים לראות גודל החטא ואינם משיגים גדלות ד' וכמה גדול המרד במי שממרה את פי ד', עד כדי כך שאפי' בדברים שעברתם במזיד הנכם מרגישים את עצמכם שווגים, ובזה מיושב מה שאמר "בעונך" דמשמע שמדבר על מזיד ואמר "כי כשלת" דמשמע שווג (ובגמ' (יומא פו:) דרשו על זה דאחרי התשובה נעשים הזדונות לשגגות) אבל יש לומר על דרך הפשט דמחמת הכיסוי שנעשה על הלב מרוב החטאים אנו מרגישים על העונות של המזיד כאילו שנעשו בשוגג שאנו מתרצים את עצמנו בתירוצים שונים אף שבאמת היה מזיד, כי כל זמן שהאדם רחוק מד' ית' ומלא חטאים אינו יכול להרגיש האשמה אלא נדמה לו שיש לו תירוצים על הכל (ובאמת הרי הוא מרמה את עצמו בזה) וממילא הוא רחוק מאד מלקיים מצות התשובה כראוי.

היוצא מהאמור שאין התשובה שלימה עד שירגיש האדם שהוא אשם בעונותיו ולא היה שווג אלא מזיד, ועוד יש להוסיף מה שצריך להרגיש והוא הבושה לפני ד' ית' על חטאיו וזה מה שמוסיף הפסוק בהמשך דבריו במה שכתוב "עד ד' אלוך" שרצונו לומר שתשוב כל כך עד

התורה הק' וכמש"כ במשנה (אבות פ"ו) ונהנין ממנו עצה ותושיה וכמש"כ על התורה הק' לי עצה ותושיה ונני בינה וגו', כלו' שרק לי עצה ותושיה ונני בינה האמיתית ולא תמצא את זה במק"א מכיון שזה שייך רק לי (להתורה הק'), וא"ת שאולי גם הגוים ההם לקחו מהתורה הק' א"א לחשוב כך וכמשאחז"ל תורה בגוים אל תאמין וכמש"כ (איכה ב' ט') בגוים אין תורה. והנה מכיון שבדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו על כן לפעמים יהיה נדמה להאדם שהצליח בדרך שבחר לו

שתרגיש שאתה עומד לפני ה' כלומר עד שתרגיש שאתה עומד לפני ה' ומכסה אותך בושה וחרפה איך יכלת לחטוא, וכל זמן שאינך מרגיש את הבושה הזו עדיין לא יצאת חובת התשובה, וממשיך הנביא ואומר "כי כשלת בעונך" כלומר לכך אני צריך כל כך להזהיר אותך על התשובה כי בלי זה לא תתעורר בעצמך מכיון שעל ידי החטא נהיה הלב שלך אטום וגשום וגס עד שעל ידי זה שוב אינך מכיר מה הם החטאים שלך, ויותר מזה שאפי' החטאים שהנך כן זוכר אתה גם כן מתרץ את עצמך ואינך מרגיש את האשמה, ואפי' דברים שהיית בהם מזיד הנך מרגיש שהיה רק כשלוך וזהו שאמר כי כשלת בעונך שגם העונות שהן זדונות הנך מרגיש שהיו רק כשלוך של שווג, ולכן מהו העצה שישוּב ויחזור וישוב עד שיסור החלב המכסה על הלב ואיך יבחן זה, בשעה שיתחיל להרגיש הבושה שהוא עומד לפני ד' וזה אמרו "עד ד' אלוך" עד שתרגיש באמת כמה עליך לשוב מעונותיך.

(מתוך קונטרס דרך תשובה)

כ"ד

"קחו עצמכם דברים ושובו אל ה'"

הכח האדיר של תיבות הוידי וכמו כן שאר התפלות יש לדעת כמה גדול כח הדיבור של הוידי שהאדם אומר בפה וכמו כן כל הפסוקים ששייכים להוידי יש להם כח אדיר כיון שזהו ממצות התשובה לכן בודאי שהוא כח עצום, כי יש בהם כח המצוה, ואם אדם ידבק את עצמו לתוך התיבות האלו של הוידי, ובפרט כשאומרים פסוקים של תשובה שנזכרים בתורה ובנביא וכמו כן הפטורת שובה ישראל וגו', אז יש בכח אלו התיבות לפתוח את לבו שיזכה באמת לתשובה.

וכמו שהובא בשערי תשובה על השו"ע אר"ח (סי' ...) ובמשנה ברורה שם שיכוין האדם בשעה שאומר ואהבת את ד' אלקך שבכח התיבות האלו יושפע עליו שיזכה לקיים המצוה הזו שיהיה לו באמת אהבת ד', דכשמדבק את עצמו במחשבתו ובכוונתו לתיבות הקדושות שבתורה זה עצמו מסוגל שיוכל לקבל באמת השפע הזה שיזכה לקיים המצוה כראוי, וכן הוא בתיבות של התפלה שתקנו אנשי כנסת הגדולה ואפי' סתם תיבות של האדם בעצמו שמתחטא לפני בוראו גם יש להם כח ומכל שכן כשזה דיבור של מצוה וקל וחומר כשזה התיבות של התורה או הנביאים שיש בהם כח אדיר.

וכן בתיבות של חז"ל של המשנה והגמ' או אפי' של הראשונים, וידוע על עובדי ה' שהיו לומדים את הרמב"ם הלכות תשובה בעשרת ימי תשובה ואמרו שעצם התיבות של הרמב"ם גם כן מעורר את הלב לתשובה כי הקדושה מונח בתוך הלשון שנכתב מתוך קדושתו הגדולה כי

ונושע עי"ז, אבל באמת לאמיתו אוי לה לאותה הישועה, כי הנה אפילו אדם'ל שנושע בצורה הגשמית אבל לעומ"ז ה"ה ניווק על ידם בצורה רוחנית שמורידו מדרגתו ברוחניות ואפילו אם לא ניכר עתה בכל זאת כבר נכנס בו השורש פורה ראש ולענה שיצמיח בו קלקול או עכ"פ ירידה מדרגתו הרוחנית שהיה מיועד להגיע אליה והרי אמחז"ל גדול המחטיאו יותר מן ההורגו ונמצא יצא שכרו בהפסידו.

" וזה כמו שאנו רואים היום בחוש שכאשר פוקדת את האדם צרה כגון צער ידול בניס או חוסר שלום בית וכדו' במקום לפנות אל ד' (כמבואר בכל הספרי מוסר) אומר אה"נ שזה בא מכח חטאינו אבל מאחר שיש המצב שאנו ח"ו רחוקים מאת ד' ואין אלקי בקרבי (אע"פ שזה באשמתינו) אין ברירה אחרת אלא לפנות לעזרה מאת עובדי ע"ז וכדו' שהוא דרך הגוים והכופרים והשכלתם ומבקשים מהם עזרה ועצה ותושיה ל"ע, במקום שיפנו אל התורה הק' ולומדיה שמהם יכולים להנות באמת עצה ותושיה ע"פ

כח הפועל בנפעל ועל כן יש בתוך התיבות כ"כ קדושה וטהרה גדולה שזה מזכך את האדם^ט, על כל פנים כל התפילות שאומרים ב"ה ויום כיפור כל הנוסחאות שקבעו לנו בעלי רוח"ק אם זה תנאים כגון הפיוטים שחיבר ר' אליעזר הקליר שלפי הרבה שיטות הוא התנא ר' אלעזר או אפי' מה שייסדו הראשונים ז"ל יש בהם קדושה גדולה בעצם התיבות, שיש בהן כח סגולי להשפיע על האדם ולעורר את לבו לתשובה לכן צריך האדם לדבק את עצמו ומחשבתו למה שמוציא מפיו.

ולפי זה יש לפרש בדרך רמז הפסוק "קחו עמכם דברים, כלומר קחו עמכם את הכח הזה של הדיבור שבזה תוכלו להתקרב אל המלך וכמו אם אדם רוצה לגשת אל המלך אבל מפחד מאד לגשת בעצמו אז מבקש מאיזה שר שיתלווה עמו, כך גם עם הדברים האלו שייסדו רבותינו ז"ל עם זה אנו מקבלים את הכח והאומץ לגשת לתוך הפרגוד ולשוב אל ה'. ובאלו הדבורים יש כח סגולי לקרב אותנו באמת אל ד' ית' בפרט כשמזכיר הפסוקים בזמנו וכעין שאמרו חז"ל (סנהדרין כא.) כל הקורא פסוק בזמנו מביא טובה לעולם.

ולכן בשעה שהוא זמן המצוה כמו ב"ה שאז הזמן של אמירת מלכויות זכרונות ושופרות וכן ביום הכפורים שהוא זמן מיוחד לתשובה אז יוכל לקבל כח מיוחד מהפסוקים האלו.

(מתוך קונטרס דרך תשובה ח"ב)

כ"ה

"החזירנו בתשובה שלימה לפניך"

(נוסח אחרי אמירת תהלים)

בנוסח היה רצון אחרי אמירת תהלים אחרי שמבקשים סליחה ומחילה וכפרה מבקשים והחזירני בתשובה שלימה לפניך.

וקשה אם כבר יש לנו סליחה ומחילה מה יש לבקש אחר כך עוד על התשובה.

רק הביאור כי הנה כל זמן שעדיין לא תיקן האדם חטאיו ובפרט כשיש עליו הרבה חטאים יש לו טמטום הלב שגורם שלא יוכל לראות כמה הוא חוטא וכמה הוא צריך לעשות תשובה ורק אחרי שמתנקה מחטאיו אז נפתח עיניו לראות ולהבין את מצבו באמת וכמה שעליו עוד לתקן ואז הרי הוא יראה שיש לו עוד הרבה חטאים שעליו לשוב עליהם, והם לפעמים עוד הרבה יותר חטאים ממה ששב עליהם מקודם זה כי מקודם (לפני תשובתו הראשונה) לא הרגישם ולא ראה אותם כלל.

ולכן מי שרוצה להגיע לתשובה שלימה עליו לעשות תשובה כמה פעמים זה אחר זה ואחרי תשובה ראשונה יעשה עוד פעם חשבון הנפש וכאשר ימצא עוד יותר חטאים מה שלא הרגיש מבקודם או שירגיש עוד יותר אשמתו ממה שהרגיש מקודם וכדו' וכאשר הוא מרגיש כך הרי זה סימן שהוא בדרך הנכון, וכן יעשה חשבון הנפש מחדש אחרי כל תשובה עד שיתחיל להרגיש שנעשה שינוי בכל מהותו והוא נעשה מזוכך תמיד יותר והיצר הרע בטל ממנו לאט

לאט וכך ירגיש יותר ויותר אחרי כל תשובה עד שיתנקה ויזדכך לגמרי ויעלה במעלות הרוחניות זה אחר זה בס"ד.

וכבר נתבאר במקום אחר (במאמר השיבנו ד' אליך ונשובה) שאי אפשר לעשות תשובה שלימה ואפילו חשבון הנפש אמיתי אי אפשר לעשות כל זמן שלא התקרב האדם מקודם, עם כל זה יש להבין שבאמת גם מצד השני הרי זה כך שאי אפשר להתקרב בשלימות לפני שיעשה תשובה על עונותיו, ועל כן יש להבין שיש ב' דרגות שונות ודרגא ראשונה היא להתקרב מהריחוק הגדול שהתרחק וזה צריך להיות עוד לפני שרוצה להתחיל תשובתו ולעשות חשבון הנפש אמיתי, ודרגא ב' היא התקרבות בדרגא המעולה יותר וזה אי אפשר להגיע עד אחרי התשובה בפועל, ובה יתפרש בפסוק (דברים ל' ב' וחי) שכתוב ושבת עד ד' וגו' ואח"כ עוד פעם ואתה תשוב ושמעת וגו' ע"ש במפרשים.

(מתוך מאמר דרך תשובה ח"ב)

כ"ו

"ברחמיך הרבים באנו לפניך כדלים וכרשים

דפקנו דלתיך" (נוסח הסליחות)

אומרים בנוסח הסליחות "כדלים וכרשים דפקנו דלתיך" ומבואר בזה איך צריך להיות צורת התשובה, שבכדי שיוכל אדם לגשת ולשוב בתשובה עליו להרגיש כמה שהוא רחוק מד' ית' וכמה הוא אשם במה שחטא ועל ידי זה יגש לבקש סליחה בהכנעה ובבושה, ורק באופן כזה יכול אדם לגשת ולבקש סליחה מד' ית'.

וכמו שהוא גם במשל בשר ודם אם אדם פגע בחבירו כגון שהכה אותו או שאמר לו מלים של חירוף וגידוף ובייש אותו ואחר כך הוא בא לפייסו, אם יאמר לו נכון שאתה סולח לי אתה הרי חבר טוב שלי, אז ישיב לו חבירו אבל אנחנו כבר לא חברים טובים אחרי שכל כך פגעת בי, ואם אמור יאמר לו אבל הרי אני מפיס אותך אז בודאי ישיב לו וכי זה נחשב לפיוס, כך אתה מפיס אותי כלאחר יד, וכי אתה חושב שתוכל לעשות עמי כל מה שמתחשק לך ואני אמחול לך, יש הרבה אנשים שמבקשים מחילה מהשני בערב יום הקדוש באופן הנ"ל שעושה זה כלאחר יד וכשרואה שאינו מוחל אז הוא נזוף בו מה אתה לא מוחל אם כן אתה אכזרי כמו שנפסק בהלכה שמי שאינו מוחל נקרא אכזרי, אבל הדבר פשוט שרק מי שלא מוחל לאחר "פיוס" אמיתי אז נקרא אכזרי, אבל זה לא פיוס כלל, כי בשלמא אם היה משתחוה ונופל לפניו ארצה ואומר לו אני ממש מתחרט באמת עשיתי שטות גדולה ואני מתבייש מאד ומתחרט על כך אז היה נחשב לפיוס, אבל אם אומר לו הרי אנחנו ידידים אז תמחל לי, זה לא נחשב פיוס כלל ועיקר.

פיוס שייך רק כשמרגיש באשמתו ומרגיש עצמו מופרך באלו המעשים, וכגון שאומר לו הנה התבוננתי מה שעשיתי לך ואני מכיר שעשיתי עול גדול נגדך ואני ממש מתבייש מעצמי איך שהתנהגתי כך ואני כל כך מתחרט

ומאשים עצמי על זה לכן נא ונא תסלח ואני כבר לא אחזור לדבר כזה לעולם, זה הוא פיוס שבאמת מפיס ומרגיע לבו של חבירו ואז בודאי ימחול לו בשמחה כי ישמח על שרואה שבאמת הוא חבירו טוב שכל כך כואב לו על שפגע בו ועל ידי כן ימחל לו בלב שלם.

וכמו כן הוא כשנגשים לבקש מחילה מד' ית' צריך להיות בצורה של פיוס וחרטה ובושת פנים ואז ד' ית' יסלח לו בשמחה אבל אם אדם ניגש לבקש סליחה מהרבש"ע והוא כאילו אומר לרבש"ע הלא אנחנו ידידים נכון שהיה פה ושם איזה מכשול אבל אנחנו הרי בניג שלך אתה בודאי מוחל לי, זה לא פיוס כלל והרי זה יכול לעורר ח"ו ההיפוך להגדיל החרון אף ולהרחיק אותו על ידי כן יותר מד' ית' כי הרי זה כמו זלזול ועזות גדול כמו מצחק מכל הענין ח"ו.

ובאמת כן הוא דרך הצדיקים שמרגשים תמיד גודל ריחוקם וכלשון רבינו יונה בשערי תשובה (שער ב' אות ב') וז"ל "והנה אנשים צדיקים וישרים בלבבותם שאגה להם כלביא תמיד במחשבותם וינהמו על חטאתם כנהמת ים ועל אשר קצור קצרה ידם מעבודת השם" עכ"ל, ולכן התשובה שלהם תמיד מתקבלת כי נגשים בהכנעה, ואפי' אם רק עשו חטא קל שבקלים או רק נדמה להם שחטאו הם כבר מתוודים ובוכים על זה בחרטה גמורה ובמרירות כלענה ולכן הם תמיד מתקרבים לד', כי כל תשובה מקרבת את האדם לד' כמשמעות לשון תשובה דהיינו לשוב אל ד' ולכן לא נקרא החרטה ותקון החטא בלשון אחר היותר מתאים אלא בלשון זה כי זה להעירנו שאין האדם יוצא ידי חובת החרטה והתקון על חטאו עד שגם יחזור ויתקרב שוב לד' ויתקן הריחוק שהוא התוצאה שנעשה ע"י החטא, וכמו בן שחטא נגד אביו ועל ידי זה גם התרחק ממנו כמובן אז אפילו אחרי שיפייס את אביו בכל פיוס שבעולם ויסלח לו אמנם עדיין לא יתרפא כאבו וצערו של אביו עד שגם יחזור ויתקרב אליו כמקדם, וכמו כן הוא הדבר הזה.

(מתוך קונטרס דרך תשובה)

כ"ז

איך צריך להיות הקבלה על העתיד שיהיה לו קיום

הנה הרבה רוצים לשוב כשמגיעים הימים הקדושים האלו ומקבלים על עצמם לשוב, ולבסוף אין הקבלה מתקיימת בידם ושוב נכשלים.

וא' מעיקר הסיבות לזה הוא מפני שבדרך כלל כשאדם עושה תשובה הוא נמצא במצב יותר מרומם ומנותק מהעולם הזה והוא עומד בתוך הבית המדרש מוקף באויר של קדושה ויראת שמים, ואז הוא מחליט שהוא רוצה תמיד להשאר במצב הזה ולא ליפול יותר למצבים של חולשה, אבל הוא שוכח לגמרי שאחר כך הוא חוזר לחיים הרגילים ושבחכרה הוא צריך לעסוק בעניני עולם הזה, ושיש מצבים שונים ומתחלפים במשך השנה, ואינו מתכוון כראוי איזה גדרים יש עליו לעשות שיועילו לו על

את עיניו שיתחיל לראות מצבו אבל בכדי שיוכל לראות יותר צריך להתחיל בתשובתו ולאט לאט יראה יותר את כל חטאיו עד שיגיע לשלימות בתשובתו כל מה שירבה בתשובה.

^ט וכן ידוע בשם הרבה צדיקים שהלימוד בספר אור החיים הק' מזכך את הנפש ולימוד הזוהר הק' מזכך את הנשמה.

^י וזה חוץ ממה שנתבאר לעיל שעל ידי החטאים האדם

הזמנים ההם, ולכן הוא חוזר ונופל אח"כ בקלות.

ובדרך כלל בשעה שהאדם מתרומם הוא לא רוצה לחשוב על החולשות שלו ולכן אינו כולל בקבלתו דברים שיועילו לו להתחזק ולהחזיק אותם גם במצבים של חולשה שלא יפול לחטא. ולזה העצה הוא שבשעת התשובה והקבלה על להבא יתאר לפני עיניו את מצבו שבשעת הכשלון והחטא²¹, ועל ידי הכנה זו יוכל לעמוד בה גם בשעה שיזדמן לו כך בפועל ממש, ויתבונן היטב איזה קבלה יוכל להועיל לו להתחזק על ידם גם במצבים של חולשה²².

ולדוגמא, אם בזמן התרוממות אינו חושב על הנסיונות שיש לו במדת הכעס כשהוא בביתו, א"כ בודאי כשיגיע שעת נסיון יוכל בקלות לחזור וליפול אבל כאשר יתאר לפני עיניו המצב שמביאו לידי כעס ועל זה יתכנן עצה וקבלה שלא לכעוס גם במצב זה אז יתכן שיעמוד בה גם בשעה שיזדמן לו כך בפועל ממש²³.

ויתכן דמהאי טעמא מצוי שדוקא בתקופה זו של הימים הנוראים מתייצב לפעמים כנגד האדם מצבים של בלבול וטירוף הדעת וכד', משום שעל מצבים אלו הוא צריך לעשות תשובה שהוא צריך לתקן ולהעלות את כל המצבים שהם מסוג זה.

וכמו שכתב בעל התניא [פ"ח] למה באים מחשבות זרות ומשונות דווקא בשעת התפילה, וזה בגלל דכשהאדם מתעלה באים כל הקליפות ורודפים אחריו מפני שהנצוץ הקדוש שנמצא בהם רוצים שיעלה אותם אתו בתפילתו לפי שאז הוא עת רצון שהוא יכול לתקנם ולהעלותו²⁴, והתיקון נעשה ע"י שלא יתיחס כלל לאותם המחשבות ולא יתן להם לשהות אפילו רגע א' תוך מחו ולבו וכמבואר בהרחבה במקום אחר (בקונטרס ולא תתורו דרשנו משם) וימשיך בתפילתו ובה הוא מתקן ומעלה אותם, ולכן כתב בעל התניא דאדרבה מזה שבשעת התפילה מתייצבים כנגדו כל הכוחות המנוגדים הרי זה ראייה והוכחה שהקליפה מרגישה שהוא מתעלה ולכן רצים לקראתו, ואם כן אדרבה מזה צריך לקחת חיזוק מזה ולא שיפול ברוחו.

והוא הדין לענין ההפרעות שיש בימים אלו יש להבין שבהשגחה עליונה מביאים אותו עכשיו לאותו מצב ואותו יצר הרע שהיה בו בשעת החטא מכיון שעכשיו בזמן זה יש בכוחו לתקן והעלות הכל ע"י שיחזק את עצמו ויטכס עצות איך להחזיק מעמד אפילו במצבים ובזמנים שיש בהם קושי.

ויש לדעת שהעצה בשעה שנופל על האדם הרבה טרדות, שיש להחזיק עצמו ומחו בישוב הדעת ולא לעזוב את המחשבה העקרית מלבו שהיא אחת שאלתי מאת ד' וגו'.

והנה מבואר בספה"ק (ובראשונים) שאי אפשר לכוון ב' כוונות ביחד בפעם א' כי אי אפשר שיחזיק אדם ב' מחשבות יחד בלבו בשעה א"י²⁵,

ועל כן בשעה שהאדם מכוון כוונה א' והוא מכניס כוונה שניה הרי זה מקלקל ומוריד מכוונה הראשונה וישאר שניהם בלתי שלימים, ועל כן יש להבין שאם יכניס בעומק לבו ומחשבתו את ענין הטירדה הרי זה יגרע מהמחשבה העיקרית שהיא אחת שאלתי וגו'. ועל כן יש להאדם להרגיל עצמו מאוד בזה שתמיד יזכור מהו העיקר ומה הטפל ולכן כל שאר הטירדות שאיננם ממטרת האחת שאלתי ומהלב א' לאבינו שבשמים לא יכניס אותם בעומק ללבו אלא בצורה של טפל וכלאחר יד.

וענין זה יש לפרש בפסוק (משלי י"ט כ"א) "רבות מחשבות בלב איש ועצת ד' היא תקום" שהנה דרכו של אדם שיש לו תמיד רבות מחשבות בלבו ועל כן לא יוצא המטרה אלא האדם נשאר תמיד קרח מכאן ומכאן והעצה היא שיתרכז תמיד רק למחשבה אחת וזה מה שכתב הפסוק שעצת ד' "היא" (לשון יחיד) שיהיה לאדם תמיד מחשבה א' ואז תקום א' לא' יהיה להם תקומה וקיום.

וזה יש לדעת כלל גדול שפיזור הנפש ע"י רבות מחשבות יחד הורס את האדם ואת מטרותיו כי על ידי כן לא יוצא לפועל אפילו א' מהם, והרי זה דומה למה שאמרו חז"ל (...) תפסת מרובה לא תפסת ופירש רש"י שאפילו המיעוט לא ישאר בידך, ובדברי הראשונים נמצא תפלה כזו ו"ר שתצילני מפיוזר הנפש, וענין זה נאמר גם וביותר בעניני עבודת ד' ית' וזה היא עצת ד' שיהיה האדם מרוכז תמיד למחשבה א' במה שנוגע לו עתה לעשות, ועל פי האמור יש להבין שמחשבה העיקרית שלא יסיח דעתו ממנה בשום פעם זה כנזכר שלא תשכח מטרתו בעולם הזה, ושאר כל המחשבות מטירת העולם הזה יהיו תמיד רק בחצוניות לבו (וגם בחצוניות לבו יש לשמור שלא יהיה פיזור המחשבות שזה מביא פיזור הנפש וזה יפגע בעל כרחו גם ברוחניות) על כן יש להשקיע הרבה הרגל בענין זה להיות תמיד בישוב הדעת כאמור, ומי שחי באמונה ובטחון רק בד' קל לו שלא לאבד ישוב דעתו בשום פנים וזהו המבחן אם לבו נכון בבטחונו בד' ית' באמת כי המאמין יודע שהכל מתוכנן מאת ד' ית' והכל מושגח מן השמים ולכן לא יתבהל משום מצב ומשום מאורע שהופיע לו יהיה מה שיהיה וכנ"ל, והוא יזכה שיתקיים בו הפסוק והבוטח בד' חסד יסובבנו אכ"ר.

כ"ה

ביאור יסוד התשובה לרבינו יונה

עוד דבר חשוב מאד יש לדעת מה דאיתא באגרת התשובה לרבינו יונה וז"ל "שלח לנו הקב"ה ביד עבדיו הנביאים וביד יחזקאל הנביא (יחזקאל י"ח ל' ל"א) נאום ד' אלקים שובו והשיבו מכל פשעיכם ולא יהיה לכם למכשול עון השליכו מעליכם את כל פשעיכם אשר פשעתם בם ועשו לכם לב חדש ורוח חדשה ולמה

²¹ שדממה לעצמו כך שיהיה בחוץ גדול יוכל להיות נחשב כאלו זה בפועל ממש ותהיה נחשבת תשובה שלימה כמו מי שהגיע לזה בפועל ממש, והרי זה דומה לענין קבלת מסירת נפש בד' מיתות בית דין בדמיונו שאיתא בספה"ק שהרי זה נחשב כמסירת נפש ממש (לכפרת עונותיו).

²² וצריך לקבל על עצמו גם ללמוד כל יום כמה דקות על ענין הכעס, ושעל קבלה זו יעמוד בכל תוקף.

תמותו". הפסוק מבקש שיעשו תשובה מכל הפשעים שלא ישאר להם הפשעים למכשול אומר רבינו יונה על זה, "אדם אשר פשע וחטא ובא לחסות תחת כנפי השכינה ולהכנס בדרכי התשובה (תהלים לב ח) אשכילך ואורך בדרך זו תלך", אני אדריך אותך ואאיר לך בדרך זו תלך זה הדרך שאתה צריך ללכת בדרכי התשובה כי זה צריך זמן עד שיעשה תשובה שלימה כי אפילו אם האדם מתחיל מיוה"כ צריך להמשיך את זה אח"כ במשך השנה ג"כ.

"ביום ההוא" שהתעורר לעשות תשובה ובא לחסות תחת כנפי השכינה "ישליך כל פשעיו אשר עשה, ויעשה עצמו כאלו היום נולד ואין בידו לא זכות ולא חובה" יתאר וידמה לעצמו שאין לו חטאים כבר אני מופשט מכל החטאים זה המחשבה פועלת עליו, אבל שיחשוב שגם אין לו זכות כי האדם צריך תמיד להתחיל מחדש בעבודת ד' שלו (זה כתוב הרבה בנועם אלימלך ובספרי חסידות) האדם צריך תמיד לומר כמו שנאמר אצל אברהם אבינו שיושב פתח האהל שצריך לדמות עצמו שעדיין יושב בפתח האהל ועדיין לא התחיל כלום ואין לו שום זכות, כך אומר הרבינו יונה ג"כ לגבי זה שהתשובה צריכה להיות כך בצורה כזאת, אבל גם לא חובה "וזה היום תחלת מעשירי" כך צריך לדמות זה דבר ראשון, "היום יפלא אורחותיו שלא יטו מעגלותיו מדרך הטוב" שהאדם יעשה לו סייגים וסדר יפלא אורחותיו שלא יהיה סוטה ויט מעגלותיו שהצעדים שלו לא יטו מדרך הטוב לכן צריך לעשות לעצמו שמירה וסייגים, "ודרך זו תביאנו לשוב בתשובה שלמה", אם ישמור על עצמו שלא יחזור לחטאים בדרך הסייג הזה זה יביאנו לתשובה שלימה, בדרך זו הכוונה על מה שהוא אומר אני היום ילדיתיך אני היום אדם חדש שאני מתחיל מעכשיו אני שוכח מהכל ואין לא זכות ולא חובה, כך צריך לקבל עצמו בודאי שיש זמנים שצריך לישב ולהתחיל להתחרט על העבר ולתקן אבל כאן מדבר כללי שכך יגיד שככה צריך לומר בשעת התשובה.

"כי הוא יעשה עצמו כמשליך מעליו כובד העונות ועוצם החטאים אשר עשה. ולא יבהילוהו רעיונו אשר לא יניחוהו לשוב, כי יבוש מחטאיו", המחשבה שלו יגרום לו שיתבייש מחטאיו ויאמר איך אני חוטא ופושע כזה שפתאום אומר כאילו אני לא חטאתי וכך איך אני אוכל להתחזק כך ואיך אני אוכל להצליח "כי יחשוב, איך אוכל להעיז פני ולשוב, ואני חטאתי עויתי ופשעתי, כזאת וכזאת עשיתי, עברתי ושניתי ושלשתי עד אין ספורות" כבר לא יכול לספור כל החטאים שלו, "ואיך אבוא עוד לפניו" לפני הקב"ה לבקש סליחה

²³ והם דוחפים את הקליפה להופיע למוח האדם אמנם הקליפה עצמה אינה יודעת את הסיבה שאם כן לא היו עושים נגד נגיעת עצמם כיון שאם יתגבר האדם על זה אזי הרי הם יתבטלו ויתבערו, רק שהם מרגישים דחיפה להופיע ועל ידי כן הרי הם מופיעים, וכונתם כרגיל להכשיל את האדם.

²⁴ ע"י חכמת שלמה (להגור'ש קלוגר) בש"ע אר"ח (סי' תרפ"ז ב').

²⁵ ע"י חכמת שלמה (להגור'ש קלוגר) בש"ע אר"ח (סי' תרפ"ז ב').

"כבשת גנב כי ימצא, כי בושתי לעמוד לפניו, ואף איך ארמוס חצירי" איך אני אוכל בכלל להתקרב להקב"ה, "ואיך אשמור חוקי", זה אל יבהלוהו רעיוניו כך "אל יחשוב כן כי המסית יושב כזבוב במפתחי הלב" כי היצה"ר המסית יושב כזבוב שמפריע במפתחי הלב שלו, "מתחדש עליו בכל יום, צופה ומביט להכשילו ומשים לבו לעצה הרעה הזאת" כי מחשבות אלו באים מהיצה"ר כך אומר רבינו יונה זה לא חידוש שכתוב בספרי חסידות אלא זה כתוב ברבינו יונה שזה מעשה יצר לחשוב כך, "רק יחשוב כי כן מדת הבורא יתברך ידו פשוטה לקבל שבים לכן טוב לו להשליך פשעיו ולעשות לו לב חדש"¹⁰.

"וכה יעשה ביום טהרתו, בהתנדבו רוחו אותו להיות עבד לבוראו, יפיל תחנתו לפני בוראו, ויאמר" זה נקרא תפלת השב לרבינו יונה "אנא ד', חטאתי, עויתי, פשעתי כזאת וכזאת עשיתי מיום היותי על האדמה עד היום הזה. ועתה נשאתי לבי ונדבה אותי רוחי לשוב אליך באמת ובלב טוב ושלם, בכל לבי ונפשי ומאודי, ולהיות מודה ועוזב, להשליך מעלי כל פשעי ולעשות לי לב חדש ורוח חדשה, ולהיות זריז וזהיר ביראתך. ואתה ד' אלקי, הפותח יד בתשובה ומסייע לבאים לטהר, פתח ידך וקבלני בתשובה שלמה לפניך, וסייעני להתחזק ביראתך, ועזרני נגד השטן הנלחם בי בתחבולות ומבקש נפשי להמיתני, לבלתי ימשול בי. והרחיקה ממאתים וארבעים ושמונה אברים שבי, ותשליכהו במצולות ים, ותגער בו לבלתי יעמוד על ימיני לשטני" הוא מתפלל להקב"ה שיצילנו מיצר הרע שרוצה להמיתו ולא נותן לנו לשוב בתשובה "ועשית את אשר אלך בחוקיך, והסירות לב האבן מקרבי, ונתת לי לב בשר. אנא ד' אלקי, שמע אל תפלת עבדך ואל תחנוניו וקבל תשובתי, ואל יעכב שום חטא ועון את תפילתי ותשובתי. ויהיו לפני כסא כבודך מליצי ישר להמליץ בעדי להכנס תפילתי לפניך. ואם בחטאי הרב ועצום אין לי מליץ ישר, חתור לי אתה מתחת כסא כבודך, וקבל תשובתי, ולא אשוב ריקם מלפניך, כי אתה שומע תפלה. ותמיד ירגיל בתפלה זו".

זה התפלה שתקן רבינו יונה זה מה שהרה"ק הרבי ר' אלימלך מליז'נסק ממליץ לומר את זה כל יום לפני האוכל, ובאמת רבינו יונה בעצמו ממליץ את זה ואומר שהאדם בתחלת דרכי התשובה שהאדם מתחיל להיות בעל תשובה רוצה להתחיל מהיום אז ירגיל עצמו בתפלה זו וכך אומר, דברי הרבינו יונה מובאים כאן כדי להסביר איך להמשיך את יוה"כ לכל השנה רבינו יונה אומר את זה לכל השנה אבל בודאי שזה הדרך שיכולים להמשיך את יוה"כ לכל השנה וזה

מובן לפי הדברים כי זה יוה"כ שלו ומאז ועד תקופה של זמן שכבר יהיה חזק בתשובה ולא יחזור לחטא שמראה שכבר נשתנה לבו יעשה כך כמו שהוא אומר.

"וזו הדרך אשר ילך בה ואת המעשה אשר יעשה להרגיל עצמו להשמר מכל חטא. בבקר בעת הקיצו משנתו, יחשוב בדעתו כי ישוב ויפשפש במעשיו, ולא יעוות לפי כחו אפלו פסיעה אחת" יחשוב שאני בעל תשובה בשעה שקם תיכף מחשבה ראשונה שאני רוצה להיות נזהר מחטא ואני רוצה לפשפש במעשי ולהיות בעל תשובה ואני לא רוצה לחטוא היום, (ואח"כ רבינו יונה מדבר כשהיו אוכלים פעמים ביום לא שלש פעמים) "לעת האכל, קדם שיאכל, יתודה על כל עונותיו" מסתמא כוונתו לוידי שיהיה כתב "ואם עשה עוות בשום דבר, יתודה על הדבר בהעוותו", לפני האוכל תמיד יעשה חשבון הנפש לא רק בלילה כשהולך לישון אלא לפני האוכל יחשוב מה עשה היום איזה עול ותיכף לפני האוכל יתקן ויאמר על זה וידוי. "והודי הזה רחיקהו מכל עון וחטא, כי אם יבוא לידי דבר עברה יזהר ממנה ויאמר בלבו, איך אעשה הרעה הגדולה הזאת, ולהתודות עליה, ואהיה מאותם שנאמר עליהם (תהלים ע"ח ל"ו ל"ז) ויפתוהו בפייהם ובלשונם יכזבו לו ולבם לא נכון עמו ולא נאמנו בבריתו, ואהיה כטובל ושרץ בידו", עכשיו עשיתי וידוי ואיך עכשיו ח"ו הולך תיכף לחטוא זה יזכיר ממילא שלא לחטוא. "ואף כי אהיה בדעת קלה ומעוטה לפני בוראי, שלא אוכל לעמוד כנגד תאותי מפני כבודו שעה מועטת כזאת", ואיך אני יכול להיות כך בקלות ראש כזה שאני לא יכול לעמוד כנגד תאותי ברגע שתופס אותי יצה"ר איך אני לא יכול להתגבר. "ובהעלותו דבר זה בלבו ורוחו, אז ישמר מעברה".

"ויהיה קל כצבי וגבור כארי לעשות רצון אביו שבשמים. ואף מעוון עקביו יהא נזהר, כי כל דרכיו יהיו במשקל. וכן אמר דוד (שם מ"ט ו) למה אירא בימי רע, עון עקבי יסובני, והם העונות והמצוות שאדם דש בעקביו ולא יחשבם לכלום. הגיע עת האכל, ויחפש ולא מצא את התרפים" שלא מצא שום כשלוך שנכשל בו היום לפני האוכל, דבר חשוב להוסיף שאם עושה חשבון הנפש לפני האוכל והיום עדיין לא חטא אז תיכף ומיד יהיה מודה להקב"ה על זה, "אז יהא מודה ומשבח לפני בוראו על אשר עזרו משונאיו, וזכה להיות שעה אחת בתשובה בעולם הזה, וזכה יאכל אכילת שחרית", יעשה חשבון הנפש אם מצא שעשה עול יאמר וידוי ואם לא מצא עול יאמר הודיה להקב"ה ששמר עליו מחטא, "וקדם אכילת הערב יתודה הכל כאשר אמרנו, וכן מזמן אכילה שבערב יעשה עד זמן שכיבה", א"כ נמצא

שצריך להתבונן לפחות ארבע פעמים ביום בבקר כשקם לקבל על עצמו לכל אותו היום להשמר מחטאים, לפני שאוכל בבקר יאמר את הוידוי או את ההודיה לפני אכילת ערב עוד פעם ולפני השינה עוד פעם א"כ שלש פעמים וידוי או הודיה.

"הרי לך שלשה פרקים לשלשה ודויים, ככה יעשה כל הימים מיום תחלת תשובתו עד חדש ימים או שנה תמימה, עד שיתחזק ביראת הבורא ויניח כל מעשיו הרעים. וכשישמור עצמו מן העבירות שהיה רגיל בהם, וכמה פעמים שבאו לידי ונזהר מהם, לא יירא עוד, כי מן השמים יסייעוהו, ואף העברות יחשבו לו לזכות. ועל פשעיו הישנים אשר השליך מעליו, יהיה תמיד תוהה ומתחרט, ומבקש עליהם מאת המקום למחותם מספר הזכרונות", זה דברים חשובים מאד מאד לדעת את זה.

האדם יכול לעשות לעצמו איזה נוסח קצר אם קשה לו הנוסח הזה העיקר שימשיך במשך השנה מה שקבל על עצמו ביוה"כ אם האדם ממשיך את זה אז בודאי שהוא ממשיך את יוה"כ בזה כי הכל הולך אחר ההתחלה, רבינו יונה מדבר להמשיך את התשובה שאדם קבל על עצמו כל ימי השנה, ואם האדם עושה זה תיכף אחר יוה"כ מקבל על עצמו אז ממשיך את יוה"כ את התשובה שלו ומכיון שהתשובה נעשת ביוה"כ אז ממילא כשממשיך דבר זה הרי זה ממשיך את היום את הזמן שזה נעשה וזה נכנס בכל השפעה הזאת הזמן גם נכנס בזה הכח של הטהרה של יוה"כ.

עוד דבר יש להוסיף שכדאי לקבל על עצמו דבר קל שבודאי יוכל לעמוד בזה שאם האדם מקבל על עצמו דבר שאינו יכול לעמוד בה אז בדרך כלל הוא נכשל, ולכן צריך לקבל על עצמו דבר קל שיודע שיוכל לקיימו אבל שיהיה חזק בזה, אם האדם מקבל על עצמו לקיים את הרבינו יונה עכשיו למשך חדשיים (אח"כ יראה כמה צריך עוד) שרוצה להתנהג כמו הרבינו יונה שלפני כל אוכל יעשה איזה וידוי קצר שיעשה לעצמו ויעשה חשבון דקה אחת חצי דקה אם לא נכשל להזכיר את זה או להודות להקב"ה, בשעת שכיבה ופעמים ביום בשעת האוכל אז אם הוא יעשה כך ולא יוותר על זה בשום פנים או דבר כדומה לזה כל מה שמקבל, אבל הקבלה הזאת של הרבינו יונה הרי זה דבר חשוב מאד כי זה מחזיק את האדם שיהיה בתשובה כל ימיו שלא יוכל לשכוח כי אם עושה זה שלש פעמים ביום זה יזכיר אותו בשעה שתופס אותו יצה"ר ולא יתן לו לחטוא.

לדעת שאפילו זה מעשה היצר כי אם מונע אותו מלהתפלל אפילו ע"י מחשבה שנראת טובה הרי זה מעשה יצר כך אומר רבינו יונה "רק יחשוב כי כן מדת הבורא יתברך ידו פשוטה לקבל שבים לכן טוב לו להשליך פשעיו ולעשות לו לב חדש".

עליו כי הוא חוטא ופושע ולא שומר את התורה לכן הוא חושב שהקב"ה ברוגז ובכעס עליו וא"כ איך הוא יכול לגשת לבית הכנסת להתפלל, אבל אתם קטנים אין לכם חטאים אתם לא חטאתם לכן אתם יכולים לגשת זה המושג של עם הארץ של היום אפילו שהיה חפשי שלא שומר תורה ומצוות אבל בכל אופן היה לו אמונה, וצריך

¹⁰ שמעתי פעם סיפור מיהודי שהיה שכן שלו חפשי גמור ופעם נחלה אחד מהילדים (זה היה מחלה רציני מחלה מסוכנת) ולכן הוא שלח את הילדים שלו שילכו לבית הכנסת להתפלל על הרפואה של אחיהם, אמרו לו הילדים הקטנים אבא למה אתה לא הולך בעצמך, ואמר שהוא לא יכול ללכת להתפלל לבית הכנסת מפני שהקב"ה כועס